

Te pripombe se kajpada ne nanašajo na urednika in prevajavca W. Eschkerja. Le-ta je čisto pravilno poudaril, da je C. »pritisnil mnogim pravljicam svoj lastni pečat«. (Zato bi se dalo postaviti vsaj deloma pod vprašaj prvi člen sestavljenke »*Volksmärchen*«.) V informativni spremni besedi je W. E. nakazal nekaj značilnosti makedonskega pripovednega izročila, ki je usodno povezano in prepleteno z izročilom sosednjih balkanskih narodov, ima pa tudi svoje posebnosti. Nato je dal še bežen pregled zbirateljskega dela in zbirateljem od srede 19. stoletja prav do današnje aktivnosti skopskega Instituta za folklor. (Vzporedno ali pred tem bi vendarle kazalo omeniti tudi delo Instituta za makedonski jezik, ki je že v prvih povojnih letih poskrbel celo za nekaj objav ljudske proze in s tem prehitel folklorni institut.)

K izboru samemu — razen omenjenega favoriziranja Cepenkovih tekstov — ne bi imeli pripomb. Vsak izbor je pač subjektiven in mu gre spoštovanje. Svojo temeljno nalogo — prevod v nemščino — je W. Eschker opravil lepo in skrbno. Za poskušnjo sem preveril prevod kakih petih živalskih pravljic, katerih originali so bili trenutno (kajpada z drugim namenom) na moji delovni mizi. Izvirni ton pripovedi je v glavnem zelo dobro zadet. Včasih pride do majhnih odstopov, ki kljub drugačni naravi obeh jezikov ne bi bili mujni. Tuintam je kaka rečenica hote izpuščena ali je morda tudi kaj izpadlo po pomoti. Pa je prevajavec brž poskrbel za ravnotežje, tako da je tudi kaj dodal: npr. v dramatično napetem dialogu (odvečno) epsko pojasnilo »ji je odgovoril«. Tudi jednatost lahko sproži določene stilne in celo poetske učinke. Besedilo »Odejki, eto ti edna lisica . . .« ni isto kot »Während sie so gingen, begegneten sie einem Fuchs«. Taka mesta pa so hudo redka. Spodrsrljajev ni, nevarne čeni je prevajavec spretno obšel. Rekel bi, da je vzorno in pohvale vredno prebrodil hude težave pri presajanju narečnega besedila, katerega še noben slovar makedonskega jezika ni zajel v celoti.

Izid te knjige je treba pozdraviti, ne glede na nesporno strokovno vrednost, tudi kot simpatično mednarodno afirmacijo naroda, ki mu v njegovi neposredni soseščini na jugu in na vzhodu zdaj glasno zdaj prikrito odrekajo celo pravico nositi svoje starodavno in ponosno ime Makedonci.

Milko Matičetov

VILINA GORA. ANTOLOGIJA CRNOGORSKIH LEGENDI, Priredio, predgovor i pogovor: RADOJE RADOJEVIĆ, Biblioteka Luča, 33, izd. Grafički zavod, Titograd 1971, 281 str.

Radoje Radojević govori u opširnom predgovoru (na 27 stranica) o legendi kao književnoj vrsti, historijskom nastajanju, ličnostima i događajima o kojima se u njima govori, specifičnim ortama crnogorske fantastike, o njihovoj humanoj sadržini, o legendama, pjesmama i na kraju o svrsi ove antologije.

Govoreći o legendi kao književnoj vrsti, Radojević kaže da ona »spada među najstarije oblike usmenog književnog stvaralaštva« i da je, »kao i bajka, s kojom je toliko srodna da ih je ponekad teško razgraničiti«, u »veoma bliskoj vezi s mitom«. Za antičku helensku mitologiju Radojević kaže da »nije ništa

drugo do skup legendi o bogovima s ljudskim osobinama i načinom života«, što je »u stvari i *Biblija* u čijim je legendama odražen prijelaz od politeizma ka monoteizmu«. Bitnom strukturalnom promjenom Radojević smatra kod legendi to što »više dolazi do izražaja emocionalni svijet i moralni stav čovjekov«. Govoreći o legendi kao vrsti, Radojević zaključuje da »uz prave, razvijene legende postoji i mnogo nerazvijenih predanja i vjerovanja koja se prenose u šturoj obliku«, smatrajući da »posebno mjesto zauzimaju mnogobrojna legendarna predanja, djelomično ili potpuno lišena fantastike, često realistički kazana, koja ponekad sadrže i stvarnih historijskih reminiscencija«. (Preciznija razgraničenja i određenja: legenda, predanje, vjerovanje nisu data.)

Poslije predgovora doneseno je 130 legendi, koje ispunjavaju 210 stranica. Radojević ih je uzeo iz 46 izvora: P. A. Rovinskog — prijevod s ruskog (20), Stevana Dučića (18), Vuksana Minića (12), Mira Radojevića (9) i dr., i svrstao ih u šesnaest grupa: o caru Dukljanu (11), o gradovima (5), o feudalnim vladarima i vlastelinima (15), o svetiteljima, crkvama i manastirima (10), o postanku stvari, životinja, prirodnih pojava i natprirodnih bića (11), o domišljanjima, o snazi i junaštvu (11), o ljubavi i ženidbi s vilama (13), o dobrim i zlim vilama (5), o lovcima (4), o kumstvu i kletvi (4), o čudesnim vodenim bićima i duhovima (5), o natprirodnim svojstvima ljudi (6), o đavolima (11), o skrivenom blagu (7), o raju i paklu (5) i humorističkih (7). Ova je podjela korisna jer omogućuje lakše snalaženje pri traženju motiva, što bi prema samim naslovima bilo teže. Ipak bi se tu i tamo mogle staviti i neke pripomene (npr. ima legendi koje ne spadaju tamo gdje su dospjele, a poneka bi se i po motivici mogla razvrstati i drugačije). Radojević je u predgovoru naveo da »u crnogorskoj narodnoj poeziji ima veoma dobrih legendi-pjesama u kojima je katkad postignut viši oblik umjetničkog poetskog izraza nego u legendama u prozi«; za primjer uzima: *Zidanje Skadra*, *Ženidbu kralja Vukašina* i druge slične. Međutim, u ovoj zbirci nije donesena nijedna.

U pogovoru se govori o dosadašnjem radu na skupljanju i objavljivanju legendi, o klasifikaciji i podjeli fantastičnih priča (ističući da se »skaske« ne mogu izdvojiti u posebnu vrstu i da je »vrlo teško izvršiti podjelu na cikluse ili krugove koja bi zadovoljila i motivski i strukturalistički princip«), o principima kojih se držao pri svom izboru (težnji da izabrane legende što jače djeluju kao umjetnička cjelina, da budu u granicama mogućnosti zastupljeni različiti motivi i krajevi Crne Gore i razne epohe i dr.) i o jeziku izabranih legendi (navodi da je problem jezične neujednačenosti praktično nerješiv).

Na kraju su doneseni podaci o izvorima (zapisivačima i kazivačima).

Ante Nazor

G. L. PERMJAKOV, OT POGOVORKI DO SKAZKI (ZAMETKI PO OBŠČEJ TEORII KLISE), Akademija nauk SSSR, Institut vostokovedenija, izdatel'stvo »Nauka«, Moskva 1970, 240 str.

Termin *klišé* (fr. cliché) upotrijebljen je, u današnjem njegovu značenju, prvi put u Francuskoj na početku našeg stoljeća. U svom *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* (Matica hrvatska 1969) Rikard Simeon piše da je klišé »izraz koji je dovoljno tipičan da se može prepoznati na prvi pogled«.